

Forum för prövning av slutförvaringssystem för använt kärnbränsle eller kärnavfall

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens proposition 2008/09:76 Forum för prövning av slutförvaringssystem för använt kärnbränsle eller kärnavfall samt en följdmotion. I propositionen föreslås att forumregeln i 20 kap. 8 § miljöbalken ändras, så att mål om tillstånd till verksamhet vid anläggningar som ingår i ett sammanhängande system för att ta hand om och slutförvara använt kärnbränsle eller kärnavfall ska prövas av en miljödomstol inom vars område någon av anläggningarna är belägen eller avses vara belägen.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionen.

Betänkandet innehåller en reservation.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden	5
Lagförslaget	5
Reservation	7
Lagförslaget (mp)	7
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	8
Propositionen	8
Följdmotionen	8
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Lagförslaget

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:76 och avslår motion 2008/09: MJ2.

Reservation (mp)

Stockholm den 20 januari 2009

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Anders Ygeman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Ygeman (s), Claes Västerteg (c), Jeppe Johnsson (m), Carina Ohlsson (s), Bengt-Anders Johansson (m), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Sofia Arkelsten (m), Jan-Olof Larsson (s), Irene Oskarsson (kd), Rune Wikström (m), Wiwi-Anne Johansson (v), Erik A Eriksson (c), Tina Ehn (mp), Staffan Appelros (m), Helén Pettersson i Umeå (s) och Karin Granbom Ellison (fp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens proposition 2008/09:76 Forum för prövning av slutförvaringssystem för använt kärnbränsle eller kärnavfall samt en följdmotion. I propositionen föreslås att forumregeln i 20 kap. 8 § miljöbalken ändras. Lagförslaget har granskats av Lagrådet som lämnat det utan erinran.

Bakgrund

I en skrivelse till regeringen har Svensk Kärnbränslehantering AB föreslagit att miljöbalken ändras så att en kommande tillståndsprövning av anläggningar som ska ingå i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle sker vid en och samma miljödomstol även om anläggningarna är belägna i olika domsområden.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att forumregeln i 20 kap. 8 § miljöbalken ändras, så att mål om tillstånd till verksamhet vid anläggningar som ingår i ett sammanhängande system för att ta hand om och slutförvara använt kärnbränsle eller kärnavfall ska prövas av en miljödomstol inom vars område någon av anläggningarna är belägen eller avses vara belägen. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 april 2009.

Utskottets överväganden

Lagförslaget

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag. En motion om att forumregeln i miljöbalken bör kompletteras med ett tillägg som försäkrar att prövningen sker vid domstol som ligger närmast slutförvaret avslås.

Jämför reservation (mp).

Propositionen

Regeringen föreslår att mål om utövande av verksamhet vid anläggningar som ingår i ett sammanhängande system för hantering, bearbetning, lagring och slutförvaring av använt kärnbränsle eller kärnavfall ska prövas av en miljödomstol inom vars område någon av anläggningarna är belägen eller är avsedd att vara belägen.

Motionen

I motion MJ2 framhålls att en ansökan om att få bygga ett slutförvar bör behandlas av den miljödomstol som ligger närmast själva slutförvaret eftersom detta är den stora miljöfrågan. Även om inkapslingsanläggningen innebär miljörisiker är det mer fråga om en fabrik, medan prövningen av slutförvarets långsiktiga miljösäkerhet är en fråga av mycket högre dignitet. Denna miljöprövning kommer med säkerhet att bli den hittills största miljödomstolsprövningen när den kommer, och det är viktigt att allmänhet och lokala miljöorganisationer ges möjlighet att delta vid miljöprövningen. Det är inte endast lagstiftningen som styr vilken miljödomstol som industrin väljer att ansöka vid. Industrin kan komma att ta hänsyn till utomstående synpunkter i frågan när tidpunkten för ansökan kommer. Motionärerna anser att det vore bra för alla aktörer om frågan om var ansökan kommer att hanteras inte blir en osäkerhet när tiden för ansökan närmar sig. Forumregeln i miljöbalken bör kompletteras med ett tillägg som försäkrar att prövningen sker vid domstol som ligger närmast slutförvaret.

Utskottets ställningstagande

Som redovisas i propositionen avses med sammanhängande system för omhändertagandet anläggningar och metoder som är så beroende av varandra att den totala funktionaliteten och säkerheten inte låter sig bedömas genom att enbart betrakta dess delar. Vid en tillståndsprövning av en anlägg-

ning som ingår i systemet måste man, oavsett geografiska avstånd, ta ställning till och ange villkor för förhållanden som har med övriga anläggningar att göra och vice versa. I likhet med regeringen anser utskottet att de metoder för slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall som är aktuella, såvitt det kan bedömas, förutsätter sådana sammanhängande system. En prövning där exempelvis en inkapslingsanläggning och ett slutförvar bedöms var för sig skulle därför bli problematisk för såväl parter och allmänhet som prövande domstol och ställa stora krav på kommunikation. Det finns också en risk för såväl överlappande regleringar som att frågor förblir obehandlade i skärningspunkten mellan prövningarna. Till detta kommer att de processuella kostnaderna, särskilt med beaktande av omfattningen av sådana projekt, blir avsevärt högre jämfört med en sammanhållen prövning. Utskottet delar därför regeringens uppfattning att de verksamheter vid anläggningar som ingår i ett system för omhändertagande och slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall bör prövas sammanhållet vid en och samma miljödomstol.

Som redovisas i propositionen ska enligt huvudregeln i 20 kap. 8 § första stycket miljöbalken en fråga om tillstånd till miljöfarlig verksamhet prövas av den miljödomstol inom vars område verksamheten i huvudsak ska bedrivas. Detta innebär att verksamheter vid anläggningar inom ett slutförvaringssystem, såsom en inkapslingsanläggning och ett slutförvar, som bedrivs inom olika domsområden kan komma att prövas av olika miljödomstolar. I sådana fall kommer det alltså att krävas två separata ansökningar om tillstånd, en till vardera miljödomstol. En samordnad prövning kan där efter komma till stånd med stöd av bestämmelsen i 20 kap. 8 a § miljöbalken om överlämnande av mål mellan miljödomstolar. Ett överlämnande förutsätter att de aktuella målen har nära samband med varandra eller att det annars finns särskilda skäl. Då det rör sig om ett sammanhängande system och kostnadskrävande prövningar kan båda dessa rekvisit aktualiseras i ett resonemang om överflyttning. Vidare är det också ett krav att ett överlämnande kan ske utan avsevärd olägenhet för någon part. Eftersom prövningarna kan komma att beröra ett stort antal parter och domstolar som ligger långt ifrån varandra, kan det inte uteslutas att en domstol finner att detta rekvisit förhindrar en överflyttning. Vidare framstår det, som regeringen konstaterar, i vart fall inte som någon självklarhet att skäl för en överflyttning kan komma att anses föreligga. Det är inte heller någon skyldighet för en domstol att överflytta mål, ens om skälen anses tillräckliga, varför en överflyttning inte är något som kan förutsättas. Utskottet ansluter sig därför till regeringens bedömning att en ändring behövs i miljöbalkens forumbestämmelser för att säkerställa den sammanhållna tillståndsprövning för slutförvaringssystem som är önskvärd.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens lagförslag och avstyrker motion MJ2 (mp).

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation.

Lagförslaget (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:76 och motion 2008/09: MJ2.

Ställningstagande

Forumregeln i miljöbalken bör kompletteras med ett tillägg som försäkrar att prövningen sker vid domstol som ligger närmast slutförvaret. En ansökan om att få bygga ett slutförvar ska behandlas av den miljödomstol som ligger närmast själva slutförvaret eftersom detta är den stora miljöfrågan. Även om inkapslingsanläggningen innebär miljörisker är det mer fråga om en fabrik, medan prövningen av slutförvarets långsiktiga miljösäkerhet är en fråga av mycket högre dignitet. Denna miljöprövning kommer med säkerhet att bli den hittills största miljödomstolsprövningen när den kommer och det är viktigt att allmänhet och lokala miljöorganisationer ges möjlighet att delta vid miljöprövningen. Det är inte endast lagstiftningen som styr vilken miljödomstol som industrin väljer att ansöka vid. Industrin kan komma att ta hänsyn till utomstående synpunkter i frågan när tidpunkten för ansökan kommer. Vi anser att det vore bra för alla aktörer om frågan om var ansökan kommer att hanteras inte blir en osäkerhet när tiden för ansökan närmar sig. Detta bör ges regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2008/09:76 Forum för prövning av slutförvaringssystem för använt kärnbränsle eller kärnavfall:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.

Följdmotionen

2008/09: MJ2 av Lage Rahm och Tina Ehn (båda mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att komplettera lagförslaget med ett tillägg som försäkrar att prövningen sker vid den domstol som ligger närmast slutförvaret.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs att 20 kap. 8 § miljöbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 kap.

8 §¹

Mål om utövande av miljöfarlig verksamhet, vattenverksamhet, vattenanläggningar och ersättning vid vattenverksamhet samt utdömande av vite efter särskild ansökan av myndighet prövas av den miljödomstol inom vars område verksamheten i huvudsak bedrivs, har bedrivits eller *skall* bedrivs.

Mål om utövande av miljöfarlig verksamhet, vattenverksamhet, vattenanläggningar och ersättning vid vattenverksamhet samt utdömande av vite efter särskild ansökan av myndighet prövas av den miljödomstol inom vars område verksamheten i huvudsak bedrivs, har bedrivits eller *ska* bedrivs. *Mål om utövande av verksamhet vid anläggningar som ingår i ett sammanhängande system för hantering, bearbetning, lagring och slutförvaring av använt kärnbränsle eller kärnavfall prövas av en miljödomstol inom vars område någon av anläggningarna är belägen eller är avsedd att vara belägen.*

Mål om ersättning vid skada och intrång enligt 28 kap. 2–5 §§ och vid ingripande av det allmänna enligt denna balk prövas av den miljödomstol inom vars område skadan och intrånget i huvudsak har inträffat eller kommer att inträffa.

Mål om ersättning för miljöskador enligt 32 kap. prövas av den miljödomstol inom vars område den skadegörande verksamheten i huvudsak bedrivs eller har bedrivits. Den som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet som kan medföra en sådan skada som avses i 32 kap. 3 § kan begära prövning av ersättningsfrågan vid den miljödomstol inom vars område verksamheten i huvudsak bedrivs eller *skall* bedrivs.

Mål om ersättning för miljöskador enligt 32 kap. prövas av den miljödomstol inom vars område den skadegörande verksamheten i huvudsak bedrivs eller har bedrivits. Den som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet som kan medföra en sådan skada som avses i 32 kap. 3 § kan begära prövning av ersättningsfrågan vid den miljödomstol inom vars område verksamheten i huvudsak bedrivs eller *ska* bedrivs.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2009.

¹ Senaste lydelse 2002:175.